

HISTORIAE PHILOSOPHIAE INDICULUS.

§. I. Philosophiae origo & progressus à mundo condito usque ad Christi D adventum.	Pag. 1.
§. II. Illustriores Philosophorum Sectae	3.
§. III. De Eclectica Philosophia, deque Philosophia post Christum natum	7.
§. IV. Novatores in Philosophia, qui doctrinam veterem suscitarunt	II.
§. V. Eclectica Recentior Philosophia Verulamio Auctore	12.
§. VI. Recentiorum conatus in excolandis Philosophiae partibus	12.
§. VII. Constitutae utiliter Academiae Scientiarum.	16.
§. VIII. Ephemeridum Literariorum institutio	18.

ELEMENTORUM RECENTIORIS PHILOSOPHIAE PARS I. ELEMENTA LOGICES.

ELEMENTA
RECENTIORIS PHILOSOPHIAE.
PROLEGOMENA.

***** **P**hilosophia, cuius praecipuas partes veluti in nucleo exhibebimus, est cognitio veri, boni, atque honesti solo naturae lumine, & ratiocinio inde ducto comparata. Ratiocinum, seu recta ratio est expedita facultas veritatis alias ex aliis cum quibus connectuntur eliciendi. Ex quo facilè patet philosophiam *Scepticam*, quia nihil certò cognosci posse profitetur, Philosophiae nomen haud meterei, sed *Dogmaticam*.

2. Neque obscurum est, id vocabulum adtribuendum non esse scientiae veri, & boni, quam vel à majoribus per manus traditionem accepimus, vel ex docti cuiusdam praeceptis repétimus. Unde exsultat *Philosophia Traditionaria*, & *Sectaria*, quem nulla harum ex recta ratione derivetur. Prima enim tota nascitur auctoritate majorum, secunda vero auctoritate unius hominis, qui sectarius pro oraculo est. Hinc divisiones Philosophiae, quas vulgo adferunt minus adcuratae sunt, nam *Scepticam*, & *Sectariam* non magis adcuratè dixeris Philosophiam quam statuam hominem.

3. Quid yero adinet ad Philosophiam illam *Ecclesiasticam*, latine *Eleazariam* ea est, in qua sapientiam ratione tantum quaerimus, rationem autem régimus sensuum experimentis, & observationibus intima conscientia, ratiocinatione, & auctoritate circa ea, quae alia via sciri nequeunt. In hac ratione philosophandi non quaeritur, quis quidpiam dixerit, sed quam recte, id est, quam rationi conforme. Ita autem philosophandum esse praeclarè demonstrat *Lactantius*, cuius locum integrum ponamus; est enim le-
gu dignissimus.

4. „Quare oportet, inquit, in re maximè, in qua vitae ratio versatur, sibi quemquam considerare, suoque judicio, ac suis sensibus nisi, ad investigandam & perpendendam veritatem, quam credentem alienis erroribus decipi, tanquam ip-

sum rationis expertem. Dedit omnibus Deus pro virtuti portione sapientiam, ut & *inaudita* investigare possent, & *audita* perpendere. Nec quia nos majores nostri temporibus antecesserunt, sapientia quoque antecesserunt, quae si omnibus aequaliter datur; occupari ab antecedentibus non potest. Illibet est, tamquam lux & claritas solis: quia ut sol oculorum, sic sapientia lumen est cordis humani. Quare cura sapientiae, id est veritatis quaerere, omnibus sit innatum, sapientiam sibi adimunt, qui sine ullo iudicio inventa majorum probant, & ab aliis pécudum more ducuntur. Sed hoc eos fallit, quod majorum nomine posito, non putant fieri posse, ut aut ipsi plus sapiant, quia *minores* vocantur; aut illi despiciunt, quia *majores* nominantur.

Quae omnia de scientiis naturalibus, ut est, ex. gr. Philosophia intelligenda sunt. Nam de eo, qui adrogantissime brevi humana ratione Dei auctoritati, id est summae rationi insultat, & quid ego dicam aliud, nisi *omnem rationem excutere?* Quod qui efficit, is non Philosophus, sed ne rationalis quidem est. In naturali ergo scientia eam libertatem commendamus, quae nullam ab Ecclesia, nullam ab ejus dogmatis probat alienationem. Haec est *Ecclesiaca Philosophia*, in qua omni cura, omni studio incumbendum vobis esse reor. Est enim ista, ut cum *Tullio* loquar, *enjus studium qui vituperat hand sanè intelligo, quidnam sit, quod laudandum putet.*

Quum porro ad veram hominis utilitatem comparata sit Philosophia, talis que sit finis qualia sunt media: consequens est, ut subtiliores speculationes *Peripateticorum de rebus*, quae vel humana ratione indagari nequeunt, vel saltim nihil emolumenti generi humano adferre possunt, tanto minus ad sapientiae studium pertinēbunt, quanto minus conjunctae sunt cum vera hominis felicitate, quam in cognoscendo Deum naturae conditorem, atque omnis veri, boni, & honesti principium & finem sit, cum melioris notae Theologis censemus.

Quia denique Philosophia in veri & boni cognitione consistit: ea Philosophiae pars, quae mentem ad veri cognitionem præparat Instrumentalis, seu *Logica*, quae eamdem cognitione illa imbuit. *Theoretica*, quae denique illam ad verum bonum perducit. *Practica* solet ad pelari. *Theoretica*, quum mentem cognitione veri imbuat, aut veritates de *Deo*, *spiritibus*, & *estate* inquirat, aut quid circa *rerum naturalium causas*, verum sit, investigat. Priore casu *Metaphysica*, posteriore *Physica* nuncupatur. Denique quum *Practica* viam ad bonum ostendat: ea, vel quid generatum bonum, vel in specie quid *iustum*, *decorum*, vel *utile*

fit docet. De bono in genere *Ethica*, de iusto, honesto & decoro *Ius naturale*, de utili *Politica*, & *Oeconomica* agunt. Quum vero angustiae temporis non sinant me in omnibus Philosophiae partibus explicandis diutiū immorari, *Logicam*; *Metaphysicam*, *Ethicam* paulò fortè quām oportēret brevius; *Physicam* multò liberius explicabo.

Sed antequam opus incipiam Creatorem, & Gubernatorem rerum omnium Deum demissè invoco, & rogo, mihi scribenti ne desit, sed mentem sua luce perfundat, ne in hisce lucubrandis aberrem; quin potius præceptiones eas tradam, quae puerorum mentes non modo ad ista, quae mundo adspectabili continentur penitus intelligenda, sed, quod maximè curare debemus, ad caelestia illa, & beatum adspectum Conditoris, quodammodo perducant, neu sinat, ut aliquid quod à Romana Ecclesia vel à Legibus sanctis alienum sit, nobis imprudentibus exciderit.

Quod si per humanam infirmitatem erraverimus, quidquid dixerimus, conderanamus: ac nos, nostraque omnia Pontificis Maximi iudicio libentissime submittimus. Quod si interdum nos auctorem aliquem haereticum laudabimus, hominis eruditioiem laudamus, improbitatem detestamur, nec legendaria propinquus nisi quibus gravissimi judices ad quos pertinet, legendi copiam fecerint.

Vos autem Adolescentes lectissimi, eo & moneo, & hortor demissè Deum invocetis, qui vobis bonam mentem largiatur, enixèque Angelicum Magistrum D. Thomam Aquinatèm adprecemini, qui vobis à D. O. M. intelligendi acumen obtineat. Nisi enim ante Dei præceptis mentem vestram imbuéritis nunquam (mihi credite) vos veram Philosophiam adsequemini. Fazit Deus, ut quemadmodum vestri gratia, & ut vos ad optimam studia perducere, hujusmodi laborem adgredior, vicissim vos mihi, meisque conatus respondeatis.

ELE-

ELEMENTORUM RECENTIORIS PHILOSOPHIAE PARS I. LIB. I.

ELEMENTA LOGICES

CAPUT. I.

De Logicae natura, & constitutione.

QUAM Philosophia sit cognitio veri, & ad illam cognitionem intellectum praeparet Logica: definiti ea potest quamoptimè, Disciplina quae mentem perpolit, ut in omni loco, & tempore verum consequatur, vel brevius: Scientia de invenienda proponendaque veritate. Quumque veritas vel certo confiteretur, vel tantum probabiliter, de utroque Logisticum sollicitum esse oportet.

2 Et quamvis omnes homines, nisi morbo impedianter, ratione, id est, facultate ratiocinandi pölleant, & hinc negari non possit dari Logicam naturalem, inde tamen non sequitur, ut Artificialis sit negligenda, quia ars naturam perficit, & intellectus non solum facultate, sed & promptitudine ratiocinandi, quin & methodo cogitationes, ratiocinationesque disponendi instructus esse debet. Nam & facultate numerandi ex. gr. sola natura duce gaudet homo, & potentia saltandi, loquendi, persuadendi, nec quisquam tamen dubitat, quin Arithmetica, Ars Saltatoria, Grammatica, Rethorica utilissimae sint. Utilitas ergo Logicae in omni genere eruditionis planè admiranda est. **3** Quem enim alium studiorum omnium finem nobis propónimus, quam ut veritatem inveniamus, ac inventam communicemus cum aliis?

Magnâ curâ Logicam olim excoluit Zeno Eleates, cui originem hujus scientiae acceptum vulgo referunt. Excoluerunt etiam Megarici, Stoici, Epicurei. Nos in id acri studio incun-

bemus, ut optimâ quaevis praecepta, quae à Recentioribus tradita accépimus eo ordine proponamus, qui naturae hujus disciplinae nobis videtur quam convenientissimus; commodissimum autem videtur primò considerare naturam intellectus humani, deinde naturam veritatis, ac demum quomodo ea invenienda, proponendaque sit disquirere.

CAPUT. II.

De Natura intellectus humani, deque mentis operationibus.

Crebra Verum intellectus, circa Bonum voluntas magis occupata est. Quum ergò Logica tradat rationem inventi, proponendique veritatem; facile patet eam doceti non posse, nisi vires animi, seu intellectus humani, ejusque operationes probè perspectas habeamus.

5 Corpore, & Spiritu constat hoc animans, quem vocamus Hominem. In corpore haec omnia insunt: extensio, divisibilitas, soliditas, figurabilitas, partium mobilitas, &c. Contra vero Spiritus est id, quod in homine est, & corpus non est, nec ab illo videtur: conjicimus autem adesse aliquod principium incorporeum dirigen, ex rebus quae in machina corporea sunt spectatoribus; quod vero adtinet ad internas animi operationes, illae ex intima demum ipsiusmet hominis convictione constant. Etenim experimur esse in nobis rem aliquam, quae cognoscit, & vult. Nam & amicos cognoscimus, & bona illis optamus, & membra nostra pro luctu nostro torquemus. Etenim certò scio me brachium movere, si volo, si vero nolo, non movere. Proinde, est in me aliiquid, quod praecest machinationi huic eam que regit & moderatur.

6 Vicissim & corpus nostrum si adposu externi corporis adficitur, id ope organorum machinationis nostrae, quos sensus vocant, animus sentit: si enim cuticulae ignem admoveas, haec corporis affectio ab animo sentitur. Dolorem item sentio, cum digitum mihi pungit spina. Corpus itaque menti obtemperat, eaque, quae illa imperat exsequitur, & vicissim animus quidquid sensuum ope percipitur, sentit ipse. Alterum

ELEM. REC. PHILOSOPH. P. I.

autem ab altero moveri & pendere, illud ipsum est, quod vocatur *complexio*, seu *commercium* animi, & corporis.

7 Quidquid ergo illud sit, quod intelligit, & vult, (de quo alio loco erit dicendum) illud certum est, esse in homine rem aliquam, quae cognoscit, & vult, quam vocamus *animum*, *mentem*, *animam rationalem*, *spiritum*, &c. Certum denique est, corpus, & animum duas esse substantias omnino distinctas. Animus percipit rerum formas, discernit, iudicat, ratiocinatur, sentit, affectibus commovetur, &c. quae nemo corpori tribuerit, nisi stulte: anima igitur nos est corpus.

8 Nobis etiam compertum est, animum nostrum peculiare hoc habere, ut intelligat, ita ut intelligendo alias & alias cognitiones recte atque ordine eliciat, tum etiam liberè operetur. Nimirum cum mens objectam rem presentem sibi facit, eam percipit. Quid autem sit *idea*, quid perceptio magna dissentio est. (a) Ut autem aquivocatio omnis è medio tollatur, contiuimus primò, nos *ideas* nomine, perceptionem quamcumque cuiusvis rei adpelare. Igitur omnis notio, vel comprehensio, vel perceptio quaecumque sit, *idea* à nobis dicitur. Hinc ex. gr. notio, perceptio ve figuræ, plantæ, animalis, voluptatis, &c. *idea* est.

9 Res externas percipiimus, quae organa nostra sensoria adficiunt. Ea autem est sensationum lex, ut quoties ab objecto sensibili mutatio quedam producitur in organo sensorio ritè

(a) Sunt, qui *ideas* & *perceptiones* idem esse censeant, & dicunt, consistere in motibus sensuum, & cerebri. Ita Hobbesius Leviath. P. 1. cap. 3. 4. & in Elem. Philosoph. cap. 25. art. 2. Sunt, qui *ideas* & *perceptiones* eamdem mentis cognitionem dicant: ita tamen, ut eadem cognitione dum ad mentem fertur, quae percipit; adpeletur *perceptio*: dum ad objectam res, cuius est *imago*, & quae percipitur; *idea*. Ita Arnaldus & Lockius *Essai sur l' Entendement Humain* in Praefat. & lib. 2. c. 8. §. 7. 8. Alii omnino *perceptiones* ab *ideis* sejungunt, & putant, Deum humanae menti *ideas* res in imprimere. Ita Malebranche. *Recherche de la Verite* lib. 3. Postremo, alii *ideas* *materiales* ajunt esse affectiones sensuum, & cerebri; *intellectuales* vero, quae *materialibus* respondent, esse *perceptiones materialium*. Ita Wolff. à quo non dissident *Scholastici*, qui tamen *ideam materialiem* vocant *intellectionem*. In tanta doctissimorum hominum dissensione, aliquid certi velle proferre adrogantis esset.

ELEM. LOGICES.

constituto, toties in anima oriatur sensatio quedam particularis, huic mutationi respondens. Itaque motiones sensuum cerebrum adficiunt, & illi aliquid imprimit, ex quo mens percipit res quae sensum pulsant, (b) quod plurimis exemplis confirmat Hallerius (c) in notis ad *Boerhaavium*. Haec perceptio mentis vocatur *idea*.

10 Quando *ideas* simplices adquirit intellectus, id est, cum objectam rem praesentem sibi facit, eamque percipit, quin ad aliam referat, ex. gr. cum solem, aut equum cognoscit, haec cognitio vocatur simpliciter *perceptio*, vel ut Scholastici loquuntur *Simplex apprehensio*, seu cognitio nihil adfirmans vel negans; cum vero intellectus binas ideas inter se comparat, unamque ad aliam refert, & percipit convenire alteri, aut non; ex. gr. cum dicit *Sol est lucidus*, *Sol non est equus*, haec cognitio est *judicium*, seu actus intellectus, quo aliquid de objecto affirmamus aut negamus. Quando intellectus tres ideas inter se confert *Ratiocinari* dicitur. *Ratiocinatio* autem, seu discursus est actio mentis, quā plures ideas, quarum una ab alia dependet compónimus, ut quod latet detegamus. Quaeritur: *utrum aer sit gravis*? Non statim id liquidū adaptaret; utor ergo ratiocinio hoc modo: *quidquid lanci impositum eam deprimit illud est grave*, aer lanci impositus eam deprimit: ergo aer est gravis.

11 Praeterea, animus noster plures ideas rerum longè differentium compónit: ut cum humano capiti, leoninum corpus & alas adjungit, ac novum animal fingit. Interdum est contrario ideam unam ab alia mens veluti disjungit: ut cum albitudinem parietis cogitamus, quin de pariete cogitamus. Aliquando cogitationes, & ratiocinia sua ordine disponit, quod facilius perspiciat, an ex aliis in alia sit procedendum. Haec mentis operatio vocatur *Methodus*. Aliquando posteaquam in utramque partem disputatum, controversumque est, nec planè intellectum est.

(b) Id ita se habere, vel ex hoc aperte efficitur, quod morbus capitis acutissimus, vel cranii fractura, vel ejusmodi morbi, qui in cerebro & capite evenérunt, interdum memoriam rerum delerunt omnem, interdum vero rerum intelligentiam abstulerunt. Quod etiam in dementibus, & velsanis evenit, qui cerebri vitio incōndit, & inconsulte loquuntur. Quinque animus nec agresteat, nec mutetur, quoniam haec affectiones corporeae sunt; relinquuntur, aliquid in cerebro imprimit, ex quo nos rerum formas, & *ideas* percipiimus.

(c) Tom. 4. §. 581.

è qua parte sit veritas, dubitat mens, seu à judicando super-
sedit. Postremò, ut alia omittam, cùm meas rem iteratò per-
cipit, & insuper conscientia est, eamdem sibi jam pridem cognitam
esse, haec operatio vocatur *Memoria*.

12 Ex quo manifestum sit, plures quam vulgares Logici Ari-
stotelici suspcionantur, esse mentis operationes, à quibus rectè de-
finitur intellectus: *facultas mentis, quae percipit, judicat, ratiocinatur, disponit, &c.* Probè tamen memoria tenenda est potestas,
ac diversitas nominum, quae facultates mentis significant, & pás-
sim occurunt. *Phantasia, seu Imaginatio* est, vis illa mentis, quæ
res omnes corporeæ imagine expræcſas nobis repræſentamus.
Ingenium est mentis solertia in inveniendo, & excogitando. *Judi-
cium* est facultas feligendi ea quae recta sunt, iisque pro rei
dignitate utendi. Et ea quidem quae compónit ingenium non
semper re ipsa existunt. Possem enim facile in mente conjun-
gere idæas *aurei*, & *montis*, & mihi formare imáginem *montis aurei*, qui tamen extra cogitationem non existit. Eiusmodi idæa
vocantur *chimærae, vel entia rationis*.

13 Ex quo autem patet haec entia rationis non confunder-
da esse cum non entibus, quae planè non sunt objecta mentis,
de quibus quippe nihil cogitari potest. Sic *circulus quadratus ex
non ens*, quia de eo, ne cogitari quidem quidquam potest. Quia itaque, quae compónit ingenium non semper re ipsa existunt;
judicio opus est, quod rem ab umbra, chimaeram ab ipsa re
adcuratè fecernat. Hinc quò rectius est hominis judicium, eo
magis ad veritatem inveniendam, atque proponendam idoneus
erit. Hinc etiam perspicuum est, cur illi, qui ingenio èdmodum
valent, judicio plerūque non item: nam ingenium in excog-
itando, & compонendo quodlibet occupatur: contrà judicium in
separando recta à non rectis, quae longè intese discrepant.

CAPUT III.

& Quomodo se habeant sensus ad ideas
acquirendas?

14 **L**icit non omnes omnino ideæ à sensu proficiantur,
ut existimat *Lockius*; (d) tamen si de majori earum
parte loquimur verum est, sensus fenestræ esse ani-

(d) *Essai concernant l' Entendement Humain lib. 1.*

mi, per quas in eum primævae notiones ingrediuntur, ipseque
cétera, quæ extra sunt intelligit. Quoniam vero quam facile
id sit, nisi fabricationis sensuum rudem aliquam ideam habeam-
us, cognosci non potest; paucula praemittimus, quæ ad ea,
quæ sequuntur viam sternentes.

Quinque sunt sensus machinationis humanae, per quos
terrum ideæ cum cerebro, & cum mente communicantur: *Visus, Au-
ditus, Olfatorius, Gustatus, Tactus*, quibus nominibus quinque
organæ diversa designamus. Et ut à visa ordinatur, oculi, quibus
sile percipiuntur, peculiarem eamque mirabilem fabricationem ha-
bent, quam minute dilucidare non est hujus loci: tantum dici-
mus oculum esse globum ex tribus membranæ praecipuis coag-
mentatum, nimirum *cornea, uera, retina*, quarum qualibet hu-
morem suum claudit. Humor qui in medio est, & vocatur
crystallinus utrinque est convexus, & leantis figuram praefersit.
Radii lucis ab objecto corpore reflexi, dum transeunt hanc len-
tem refringuntur, & inverso situ imaginem (e) objecti in fun-
do interioris membranae, quam vocant *retinam* depingunt. *Re-
tina* est extensio partis intimæ medullaris nervi optici, qui usque
ad sensorium commune pertinet, ut optimè explicat *Winstow* (f)
in expositione anatomica corporis humani.

16 Pulso igitur oculo à luce, quæ pulsatio cerebro impri-
mitur ope illius nervi, protinus habetur, idea, ac perceptio ex-
gr. *figuræ triangularis, vel quadratae, &c.* Has vero perceptio-
nes sequitur judicium, quo enuncio, extare corpus *figuræ trian-
gularis, vel quadratae, &c.* & hoc judicium reliquias sensuum
perceptiones conséquitur.

17 *Auditus* organum est instar cochlearæ ejus in fundo est
membrana quaedam tensa, quod *Tympanum* vocant. Post tym-
panum sunt quatuor oscula mobilia, & (e) intra quædam
rhecam contortam, quæ duo foramina habet ad *labyrinthum*
pertinentia, hoc est ad tortuosum meatus in ipsa ossis sub-
stantia excavatum: in cuius labyrinthi extrema parte fibræ ner-
vi auditii dilatantur, qui nervus ad cerebrum protendit. Fac-
pulses aës aliquod; motus & fremitus aëris aërem exteriorē

(e) *Hanc imaginulam nihil ad visionem facere, quatenus ima-
go est, jam vel Cartesiæ aeo, non suspicabantur modo, sed
penè evicerant Philosophi Recentiores. Ipse enim ille Renatus
Des-Cartes querit, i quo demum alio ocello praedicta imagi-
nula videatur?*

(f) *Cours d' Anatomic Volum. V. .VIX. Cœcumque. Zygoma. Oculorumque. D. D. D. D. D. D. D.*

pulsat. Aëris pulsus, & in cochlea, contractus fertur ad tympanum auris, & illud commovet. Porro tympanum pulsat ossicula, & aërem qui labyrinthum ingrediens, tremorem ipsum cum fibris nervi auditorii communicat: qui nervus in cérébro eamdem impressionem facit. En idéa sonus, quae varia est, pro di verso tremore corporum. Cl. Bernardus Nieuwentyt, (g) ex quo haec desumptimus innumera alia de aure referunt.

18 *Villis*, qui copiose de saporibus disputat (h) putat Gustum praecipue situm esse in area superiori linguae. At lingua quibusdam membranis obvoluta: exterior una, quae dicitur Epidermis: secunda quae multis foraminibus pertusa est: tertia quae papillis plurimis est conspersa, quae secundam pervadunt, & in epidermide consistunt. Hae autem prominentiae, sunt quedam expansiones subtilissimorum nervorum; atque in hisce papillis linguae sapor percipitur, quod hoc ferè modo à plurimis Anatomis explicatur, & fit. Salinae particulae, itemque spiritus quidam tenuissimus, quibus corpora omnia sapida abundant, acumine suo ferunt insensiles nervos, ex quibus papillae illae constant. Motus iste cum cérébro communicatur. Hinc animus sentit hunc motum: hoc est habet perceptionem saporis.

19 Simili modo *Odoratus*: membrana illa villosa, quae intiorem narium partem veste, contexta est plurimis nervis epidermide denudatis, quod in causa est, cur exquisiti sensus sit, adeo ut vix tacta ingentem commotionem progignat. Et hoc est organum *Odoratus*: nam particulae subtilissimae tum olei, tum salis volatilis, ut vocant, quae à corporibus exhalantur, in istam membranam incurrentes alio, & alio modo vellicant papillas nerveas, quae titillatio per nervos, cérébro imprimitur, ideo sentitur.

20 *Tactus* demum proprium hoc est, quod non certum locum ut reliqui sensus habet, sed in toto corpore est: propterea quod quamcumque corporis partem scalpamus, sentitur contactus corporis. Verum tamen in extremis digitis manus, peculiari modo residet tactus ad plurima distinguenda. Porro sub cuticula seu epidermide, hoc est, sub membrana exteriōri carnis, extēnditur membrana reticulosa & cutis, quae inumeris papillis nerveis conspersa est, & quae papillae ex cute instar subtilissimorum penniculorum exurgentes, epidermidem ipsam contingunt. Hinc quum tangis carnem, nervum tangis, quumque nervi

(g) L' Existence de Dieu démontre par les merveilles de la Nature. Contempl. XIV.

(h) De anima Brutorum. cap. 12.

omnes à cérébro, vel à cerebello & spinali medulla ducantur, facilimè eundem motum in cérébro excitant, ex quo mens percipit contactum, id est, adquirit ideam tactus, ut optimè explicat Hallerius, Faye, & Verdier, (i)

21 Hinc manifestum sit organorum munus esse excipere impressionem corporum, eamque ad cérébrum transmittere: idque mediis nervis, qui hisce peragendis sunt quam apissimi: mentem vero esse quae rerum ideas pro varietate sensuum elicere. Dicimus autem oculum videre, aurem audire, &c. quod secus est. Nam oculus tantum excipit cum imagine motum quendam, ut ita dicam, quem cum cérébro communicat; mens vero per talium motum occasionaliter admonita sibi eformat ideam rei visae. Sed quem motum illum organi, sequatur mentis perceptio, idecirco utrumque confundimus, & existimamus oculum videre, &c.; quinvis nos lateat omnino quo pacto sensuum affectiones ad cerebrum perveniant, easque moritationes, quae in cerebro imprimuntur mens nostra percipiunt. Itaque in omnibus penè sensationibus, ut optimè notat Mallebranche, (j) quatuor licet diversa confunduntur, quia scilicet simul, & velut uno temporis punto aguntur.

22 Primum quod confunditur est actio corporis externi, hoc est, in calore ex. gr. impulsio, & motus particularum ligani in fibra manus. Secundum est passio organi sensus, hoc est, agitatio fibraum manus orta ex impulsione particularum ignis, quae agitatio ad cerebrum usque pervenit. Tertium est sensatio aut perceptio mentis, hoc est, id quod quilibet sentit quum ad ignem accedit. Quartum est judicium, quo mens judicat, id quod sentit esse in manu sua & in igne.

23 Haec quatuor, ut videre est, longè diuersa sunt, nec tam vulgo distinguuntur; nemo tamen est, qui ad rem attendens non videat ex hisce quatuor, quae in nobis aguntur, quum aliquo externo corpore adsciriuntur, duo priora ad corpus, duo posteriora ad mentem duntakat pertinere. His obiter dicitis, quo pacto animus noster claras, distinctas, atque adaequatas ideas sibi formet, paulo adcuratius erit considerandum.

(i) Haller ad Boerhaave. Praelect. tom. p. 3. §. 418. Faye Principes de Chirurgie. Verdier Abregé d' Anatomie. Volum 2, C. 4. art. 6. & seqq.

(j) Recherche de la Verité lib. 1. c. 2.